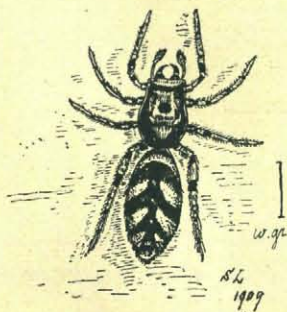

weer, dan kruipen ze in de muurspleten, maar zoodra schijnt de zon niet of je ziet ze op hun eigenaardige wijze met sprongetjes en snelle zetjes

Een roofspin (*Attus scenicus?*).

voortbewegen; ze loopen bijna even goed vóór als achteruit.

Een poosje heb ik er eenige thuis in een glas gadeslagen; sommige maakten toen spinsels waarin ze zich verscholen. Zelfs op vrij groote vliegen maakten ze jacht in 't glas.

De teekening is bij deze soort, als ik 't goed heb heet ze *Attus scenicus* (Clerck), zeer variabel. De kleine exemplaren geleken vaak op 't grijze korstmos, doordat bij hen de gewone zeer opvallende teekening (donkerbruin of zwart met zilverwit) niet aanwezig en door bijna egaal grijs vervangen was.

Evenwel mag ik niet verzwijgen, dat bij de grootere ook grijze exemplaren voorkomen, deze geleken dus vrijwel op de omgeving.

Verscheidene malen merkte ik echter op, dat de vliegjes vlak bij de wit met zwarte (dus zeer opvallende) spinnen gingen zitten en dan natuurlijk gevangen werden.

Veel beteeckenis schijnt aan de kleuren dezer mooie spin dus niet toegekend te mogen worden.

Wanneer ge bij zonnig weer van April tot October uit uw raam kijkt, let dan eens op uw vensterbank. Het is best mogelijk dat ge onze vriend *Attus* dan ziet, want op kozijnen en muren komt die zeer veelvuldig voor.

S. LEEFMANS.

IETS UIT HET LEVEN VAN DE RIETGORS.

Een aardig vogeltje, om te zien, en een vogeltje dat graag gezien wil worden. Hij zit tenminste in het natte land, 't zij rietland of vochtige hei, altijd in 't hoogste topje van de struiken, wipt er met zijn witomzoomd staartje en wendt het zwarte kopje met den witten halskraag naar alle kanten. Al heel vroeg in Maart begint hij te zingen, maar hij heeft het in de kunst niet ver gebracht. Als alle gorzen en de meeste vinken is hij refrein-zanger, voortdurend herhaalt hij zijn „tsie-tsie-tsie-tsie-ziet“ en zelfs die vier en een halve toon kan hij nog niet eens vloeiend ten gehoor brengen, ieder oogenblik stopt hij en 't laatste tweetal komt te voorschijn in één stoot. Een echte stotteraar.

Maar hij zingt zoo onverdroten en is zelf blijkbaar zoo ingeromen met zijn prestatie, dat wij er gaarne genoeg mee nemen en hem te midden van karekieten, rietzangers en snorren nog met plezier hooren en opmerken. Ook zijn die rietgorzen zoo talrijk en vallen zij door hun eenvoudige, maar duidelijk contrasterende kleuren zoo dadelijk in 't oog, dat zij altijd bezigheid geven aan den waarnemer tijdens de lange uren, die hij doorbrengt met te wachten op schuwe baardmannetjes of schaarsche blauwborstjes. Hij is voor den riet-ornitholoog, wat het konijn is voor den jager.

Meen nu echter niet, dat hij van weinig belang zou wezen. Integendeel, er vallen bij dit gewone dier heel belangrijke kwesties te bestudeeren. In de

boeken vindt men de rietgors doorgaans vermeld als trekvogel, die wel eens een enkele keer overwintert. Nu kunnen we gerust die enkele keer veranderen in dikwijls, want in onze groote rietvelden, met name in de Utrechtsche veenplassen, van de Tienhovensche plassen tot in het Naardmeer is de rietgors in alle wintermaanden aan te treffen. Men moet ze weten te onderscheiden, want in den winter vertoonen de mannetjes niet het zwart op den kop. Zij zien er dan haast net uit als de wijfjes, en worden dan licht voor musschen aangezien, waarvan ze echter door den dunneren snavel, den langeren staart en 't warmer bruin van 't veerengkleed gemakkelijk zijn te onderscheiden. Ook komen in den winter musschen in het rietmoeras zelden of nooit voor.

Wanneer men bij zoo'n wintermannetje van de rietgors de veertjes van den schedel optilt, dan merkt men dadelijk, dat alleen de randen van die veertjes bruin zijn, de rest is heelemaal zwart. Zoo is het ook met de lichte keelveeren en heel gemakkelijk is het te begrijpen, dat door het afbreken van de randen het zwart te voorschijn moet komen. Dat gebeurt in Maart en zoo komt het dan, dat in dien tijd opeens zooveel rietgorzen worden waargenomen. Men houdt die dan voor pas aangekomen trekvogels, maar ge kunt ervan opaan, dat zich daarbij menige wintergast bevindt, die eenvoudig het nieuwe lentepak gereed heeft gemaakt.

Dat is nog vóór de snor aankomt, maar de leeuwerik en de graspiepers zingen dan al lang in de weiden.

In 't eind van Maart beginnen de vechtpartijen, liefdezangen en pronkbewegingen. Deze stotteraar weet zich alleraardigst te bewegen, wel heel zenuwachtig en een beetje schutterig, maar toch zoo, dat de mooie vederteekeningen goed tot hun recht komen. De buitenste staartpennen zijn bijna geheel wit, ze hebben alleen een klein donker plekje aan de spits van de buitenvlag en een grootere plek aan den wortel van de binnenvlag. De volgende staartpennen hebben nog een groote, wigvormige witte vlek aan den punt van de binnenvlag en al dat wit komt nu bij het staartspreiden mooi te voorschijn. Zit

de rietgors in den top van zijn waterwilg of elzenboom, dan schuifelt hij met zijn staartpennen als een kaartspeler met zijn spelkaarten eniederkeer, dat hij den waaier wijd heeft uitgespreid blinkt de zon op het wit van die pennen. Tegelijkertijd worden de witte veertjes van de halskraagrecht-op gezet; zoodat die kraag wel tweemaal zoo breed lijkt als anders. Ook schuifelt hij met de slagpennen,

maar niet zoo erg, als het heggemusche wel doet.

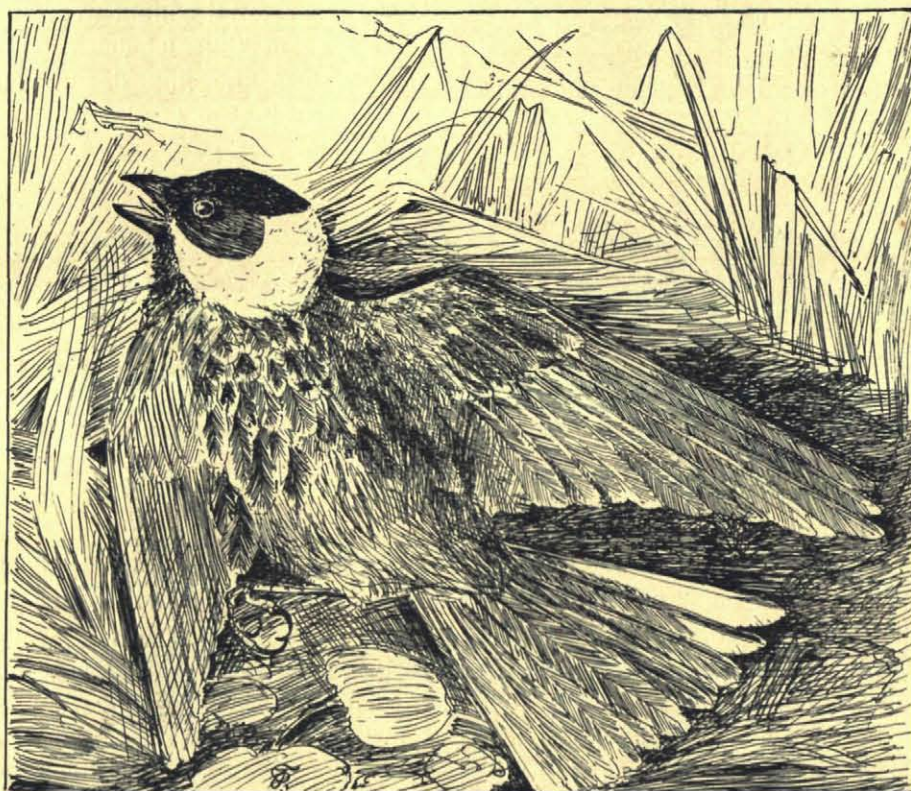
Nu zou ik wel eens willen weten, of het dier weet, dat hij die veertjes zoo beweegt en of hij daar een bedoeling mee heeft. Zou hij op die manier een wijfje lokken of een mededinger tarten? Ik zou wel denken van niet, want menigmaal heb ik een rietgors zich zoo zien aanstellen, wanneer hij moederziel alleen was en stellig op honderd meter in 't rond geen enkele soortgenoot aanwezig was. Al die bewegingen en ook zijn zang waren niets dan uitvloeisels van zijn verhoogde levensenergie of uitingen van zenuwachtige opgetogenheid. Ik heb ook wel eens een gezond en vroolijk menschenkind gezien, die in zijn eentje over de hei luidkeels liep te zingen en moulinets sloeg met zijn wandelstok.

Dergelijke buien van vroolijkheid heeft onze rietgors heel dikwijls, en eigenlijk mag ik van buien niet eens spreken, want het overkomt hem wel, dat hij drie kwartier lang op zijn twijgje blijft zitten aldoor zingend en veertjesschuifelend.

Je zou hem dan voor het meest rustige en ingetogen dier van de wereld kunnen houden en eenigszins bekrompen ook, want hij brengt in lied en gebaar slechts weinig afwisseling. Toch schuilt in hem nog menig verborgen talent, waar de wandelaar en opmerker plezier van kan beleven.

Er is al veel geschreven en nagedacht over de gedragingen van de vogels wanneer er gevaar dreigt voor hun nest of jongen. Sommige gaan dan op

een veiligen afstand zitten razen en tieren, andere vallen moedig den aanrander aan en nog andere heeten door zich lam te houden den vijand weg te lokken van de bedreigde eitjes of kleintjes. Onder deze laatste geniet de rietgors een welverdiende reputatie en doordat nu dit vogeltje zoo algemeen voorkomt en zoo grifzijkunsten vertoont, verschaft het ons de gelegenheid te onderzoeken,

Rietgors in half verlamden toestand. (Naardermeer 10 April 1909).

wat de verlamningsvertooningen werkelijk te beduiden hebben.

Zoo op 't eerste gezicht lijken de handelingen van het dier de uitkomst van fijn overleg of van bewonderenswaardig instinct, ja van edele zelfopoffering. Het dier schijnt reddeloos op den grond te liggen, trekt door zijn gespartel de aandacht, je stapt er heen, om hem te grijpen, hij strompelt een eindje verder, op 't oogenblik dat ge hem meent te grijpen, fladdert hij nog een eindje voort en eerst wanneer de jongen tijd hebben gehad, om zich te verbergen, of de vervolger de kluts kwijt moet zijn omtrent de ligging van het nest, vliegt het dier gaaf en gezond weg, tevreden over het welslagen van zijn „list“.

Dit is al dikwijls in geuren en kleuren verteld en ook ik heb daaraan meegedaan. Ook heeft ieder, die aandacht schenkt aan vogels en eens eenige uren achtereen een gunstig plekje doorzocht, deze vertooningen bijgewoond. Toch geloof ik bij nader onderzoek, dat wij in deze gevallen nooit mogen spreken van list, overleg of zelfopoffering en dat het zelfs de vraag is, of wij hier wel met een instinctmatige handeling te doen hebben.

Verleden jaar vroeg in April liep ik op de Siepeltjeskade in het Naardermeer, eigenlijk om bijen te vangen aan de bloeiende wilgen, maar gereed voor alles, wat zich verder zou presentereen. Daar waren lepelaars aan 't bouwen en broeden, de koeten keften in 't riet, de roode reigers zeilden boven den Bussumer oever, terwijl de kraai en de bruine kiekendief hoog in de lucht hun nimmer eindigenden kamp streden. Bovendien woei er een harde Noordwester, zoodat er geen bijen op de wilgen kwamen en ik begon uit te rekenen, hoeveel uur ik wel zou noodig hebben om met mijn lichte bootje het Visschershuis te halen over de woeste baren van de Veertig Morgen en langs het Spookgat bij de Machinetocht.

Tusschen het riet en de wilgen echter was het rustig genoeg en zelfs warm. 't Is iets, waar ik mij steeds over verwonder, hoe enkele spichtige rietstengels en een ontbladerd boompje zoo'n uitstekende beschutting kunnen vormen tegen een hevigen guren wind. Zelfs de afgemaaide rietstoppels leveren vlak bij den grond een rustige luchtlaag, zoodat je er, als je maar laag genoeg bij den grond blijft, zomerzoelte kunt genieten op een kouden Februaridag, als er maar eventjes zon schijnt.

Het was dan op dien stormachtigen Aprilmorgen in de laagte op de Siepeltjeskade rustig en warm. De dotterbloemen begonnen knoppen omhoog te heffen, het haarmos zat vol mooie sporendosjes en uit het dorre zeggenblad van 't vorig jaar kwamen mooie frissche groeispieten opschieten. Het wintergroen zag nog bleek en de winterknoppen van de Zonnedaauw lagen nog verscholen in 't veenmos.

Terwijl ik zoo al die plantjes monsterde, ligt er opeens een prachtige manrietgors voor mij te stuip-trekken; een jong mannetje, want in de zwarte veertjes van zijn schedelkapje, die zenuwachtig trillen, zitten nog kleine, witte vlekjes, als restjes van sneeuwpoeder. Hij heeft zijn snavel wijd open, maar laat geen geluid hooren. Alle drie de oogleden zijn onophoudelijk in werking, nu eens glijdt 't blauwachtig wenkvlies over 't oog, dan weer knijpen de beide andere oogleden met hun zwart vederrandje stijf tegen elkander. De eene vleugel is strak uitgespreid, de andere hangt slap neer en daarachter sleept een krachteloos pootje over het mos. De rechter

helft van de staart staat wijd uit met groot vertoon van 't wit in de beide buitenste pennen, maar de linkerhelft is onzeker van stand en beweging. De heele vogel geeft zeer duidelijk den indruk van eenzijdige verlamming met kramptrekking aan de tegenovergestelde zijde.

Onwillekeurig liep ik op hem af, wel wetend of liever meenende wel te weten, wat er verder gebeuren zou. Hij sleepte zich dan ook behoorlijk voort, geheel volgens 't program, maar na een poging of drie had ik hem werkelijk te pakken en 't zal moeilijk te zeggen zijn, wie 't meest verwonderd was, de vogel of ik. Heel veel moeite had ik er niet voor behoeven te doen.

Toen hij eenmaal goed en wel gevangen was, begon hij zich te weren en hij beet me met zijn gorzen-snaveltje in het vingervel met een hevigheid, die elke gedachte aan verlamming buitensloot. Daar zit aan de bovensnavel een heel klein omgebogen puntje, dat danig kan doordringen. Ook van de scherpe gebogen klauwtjes aan zijn teenen wist hij een goed gebruik te maken.

Eindelijk liet ik hem los en toen vloog hij tamelijk kalmpjes een eind ver weg, naar een wilde sneeuwbal, waar hij wat toilet ging maken. Ik zocht de heele kade af naar een nest, maar kon niets vinden en ik ben er zoo goed als zeker van, dat het dier heelemaal geen nest had.

Tot dien tijd had ik de verlamningskuren van voorjaarsvogels gade geslagen met een soort van goedig medelijden en de dieren wel een poosje nagezet, om ze plezier van hun werk te doen hebben, doch eigenlijk nooit er aan gedacht, ze te grijpen. Nu echter wilde ik er meer van weten en overal waar ik rietgorzen trof, heb ik ze met grooten ernst achtervolgd met den uitslag, dat ik van vijftien komediespelers er vier in handen kreeg, natuurlijk, om ze onmiddellijk weer los te laten.

Ik geloof dan ook in 't geheel niet meer, dat we hier met komedie te doen hebben. Het dier is werkelijk verlamd, misschien van schrik of angst, misschien ook wel door den bijzonderen toestand van opgewondenheid, waarin de vogels verkeerden gedurende de broedtijd of beter nog kort voor ze broeden. Bij rietgorzen zie ik die verlamningsverschijnselen meer in de vroege lente dan later en ook bij strandpleviertjes en kluiten zie je dat vleugelgesleep, dat staartgezwier en de hinkend-vallende loopbewegingen nog voor ze eieren hebben en wat nog meer merkwaardig is, heel dikwijls, wanneer er niet het minste gevaar dreigt. We hebben dan te doen met extaseverschijnselen, die gelijken op wat wel bij fanatieke Oosterlingen wordt waargenomen.

Ik hoop dit jaar nog veel van deze verschijnselen te zien, hetzij op de stranden, hetzij in het rietland of in de bosschen. Het komt er maar op aan, om

in een goede buurt af en toe een uurtje goed verschoolen door te brengen in een zeegrasfort, een zandput, onder een loofhut of bedekt met een stijven rietmantel. Het een is al aardiger dan 't andere.

JAC. P. TH.

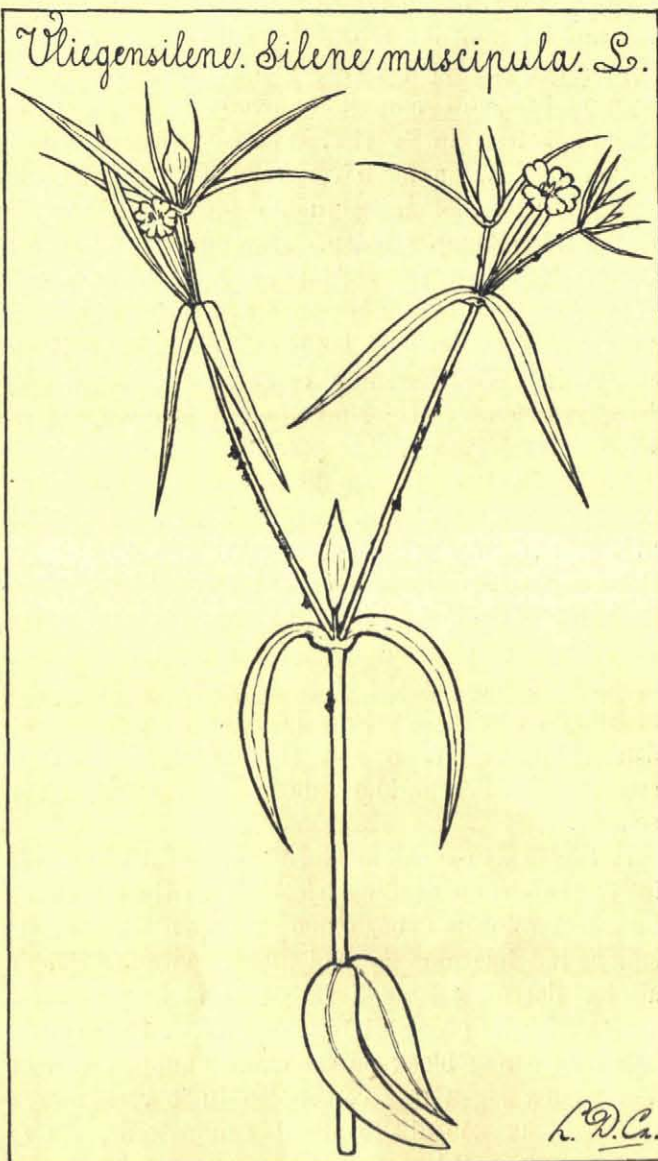

DE VLEGENSILENE.

(*Silene muscipula*).

Het was in het begin van Juli 1909, dat de heer Ch. Barneveld en ondergeteekende, aan het botaniseeren zijnde op een terrein in de buurt van Amsterdam, eenige planten zagen staan, die veel geleken op de pekbloem (*Silene Armeria*), doch ons overigens totaal onbekend waren. Bij nadere determinatie bleek ons, dat wij hier te doen hadden met de in ons land uiterst zeldzaam voorkomende vliegensilene (*Silene muscipula* L.). Nu is het niet om de zeldzaamheid van onze vondst, dat ik eenige plaatsruimte vraag aan de redactie van dit tijdschrift. Immers in de omgeving van Amsterdam groeien tal van botanische rariteiten en daarbij komt nog, dat er geen voedsel mag gegeven worden aan de meening, dat alleen zeldzaam voorkomende planten de aandacht van den botanist waard zijn. Neen, de reden, waarom deze plant mede behoort tot de interessantste van onze flora, ligt in een verdedigingsmiddel, dat het geheele geslacht *Silene* eenigszins eigen, doch bij deze soort tot bijzondere ontwikkeling gekomen is; wij bedoelen: de kleverigheid van den stengel. Ieder, die de vliegensilene aanpakt, boven aan den stengel, dicht bij de bloemen, staat eenvoudig verbluft over de verrassende vasthoudendheid van dit plantendeel. Het blijft letterlijk aan de vingers kleven en maakt den indruk, met een dun laagje gom overtrokken te zijn. Wat het doel van dit verdedigingsmiddel is, en dat „de boeken“ nu toch ereis gelijk hebben, bleek ons al spoedig, toen wij onze vondst met de hoop op goed, kiembaar zaad, thuis gingen cultiveren. Op mijn exemplaar landden al spoedig tal van gevleugelde bladluizen en kleine vliegjes aan. Maar, al hadden deze ongelukkige schepsels zich op een vliegenkerkhof of soortgelijk marteltuig neergezet, zij hadden niet ongelukkiger af kunnen wezen. Ze zaten er en bleven er: wegvliegen of wegllopen was onmogelijk. Het was, of ze met gom vastgelijmd waren, en met een langzamen, wreeden dood hebben ze hun snoepzucht of nieuwsgierigheid moeten bekopen. Mijn vliegensilene groeide echter flink door en reeds was ik in het bezit van een drietal rijpende zaaddoosjes, toen onze kat in een onbewaakt oogenblik mijn plant tot op eenige centimeters van den bodem afgrasde. Welk dieren-

kundige heeft ons toch in 's hemels naam wijs gemaakt, dat de kat tot de vleeschetende dieren behoort? Of is er onder invloed van onze beschaving een allesetende mutatie van deze diersoort ontstaan? Doch, hoe het zij, mijn hoop op eenig goed zaad was vervlogen. Gelukkig echter had de heer Barneveld meer succes. Weliswaar is zijn exemplaar in de groote vacantie verdroogd, maar een goed ontwikkeld zaaddoosje heeft hij er toch van verkregen, en op dit zaaddoosje is nu al onze hoop

voor 1910 gevestigd. Wij zullen beproeven eenige vliegensilenen uit het zaad te kweken en zijn, om meer succes te hebben, aarde gaan halen van het terreintje waarop onze exemplaren gevonden zijn. Dit dunkt ons noodig, omdat deze silene een groote liefhebber van kalk schijnt te wezen. Tenminste haar standplaats was een stuk grond, opgehoogd met puin, steenen en kalk. Lukt onze kweekerij, dan zullen wij deze interessante kleefplant vertoonen op de a. s. Biologische Tentoonstelling te 's Gravenhage.

Amsterdam.

L. DORSMAN Cz.